

## UROGENITAL DIABETIK NEYROPATIYA: KLINIK XUSUSIYATLARI VA DAVOLASH

**Pirmatov Sh.Sh., Eminov R.I.**

**Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti, Farg'ona, O'zbekiston**

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada qandli diabetning og'ir asoratlaridan biri bo'lgan urogenital diabetik avtonom polineyropatiya (DAP)ning klinik ko'rinishlari, tashxis usullari va davolash natijalari tahlil qilingan. 80 nafar bemor ishtirokida o'tkazilgan retrospektiv tadqiqot natijalari ko'p qirrali yondashuv — farmakologik terapiya, glikemik nazorat va hayot tarzi o'zgarishlari — simptomlarni yengillashtirishda muhim rol o'ynashini ko'rsatdi.

**Kalit so'zlar:** diabetik avtonom polineyropatiya, urogenital disfunktsiya, glikemik nazorat

### Kirish

**Dolzarbligi:** Diabetik avtonom polineyropatiya (DAP) qandli diabetning og'ir asorati bo'lib, bemorlarning hayot sifatini sezilarli darajada pasaytiradi. Uning urogenital shakli neyrogen qovuq disfunktsiyasi, erektil disfunktsiya va jinsiy buzilishlar bilan namoyon bo'lib, kuchli jismoniy va ruhiy azoblanishga olib keladi. Keng tarqalganligiga qaramay, samarali davolash usullari hali yetarlicha o'rganilmagan, bu esa qo'shimcha tadqiqotlar o'tkazilishini taqozo etadi.

**Materiallar va usullar:** Ushbu retrospektiv tadqiqotda uch yil davomida avtonom neyropatiya tufayli qandli diabet va urogenital disfunktsiyasi tasdiqlangan 80 nafar bemor o'rganildi. Qo'llanilgan tashxis usullari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Klinik nevrologik tekshiruv: sezgi, harakat va avtonom funksiyalarni baholash.
2. Neyrofiziologik testlar: avtonom asab tizimini baholash uchun EMG, YuRV va AST.
3. Urodinamik tekshiruvlar: Qovuq funksiyasini o'rganish.
4. Laboratoriya tahlili: HbA1c, buyrak faoliyati va qondagi glyukoza miqdorini nazorat qilish.

Davolash natijalari bemorlarning shaxsiy hisobotlari, simptomlar shkalasi va klinik ko'rsatkichlar asosida baholandi.

**Natijalar:** Bemorlarning o'rtacha yoshi  $52,7 \pm 8,4$  yil, erkaklar va ayollar nisbati 55:45, qandli diabetning o'rtacha davomiyligi  $11,8 \pm 6,1$  yilni tashkil etdi. Neyrogen qovuq 70% bemorda, erektil disfunktsiya 55% erkakda, sezgi buzilishi 75% bemorda kuzatildi. Vegetativ asab tizimi disfunktsiyasi 80% da, harakat reaksiyasining kechikishi 74% da aniqlandi. Alfa-lipoy kislotasi 60% holatlarda asab o'tkazuvchanligini yaxshiladi, antixolinergik vositalar 56% holatlarda qovuq faolligini kamaytirdi, PDE ingibitorlari esa 42% holatlarda erektil disfunktsiyani bartaraf etdi.

Glikemik nazorat (HbA1c <7,0%) 78% holatlarda simptomlarni yaxshiladi. Chanoq tubi mashqlari 52% holatlarda siydik pufagi funksiyasini yaxshiladi, jarrohlik aralashuvlari esa kamdan-kam hollarda, faqat refrakter holatlarda zarur bo'ldi.

Muhokama: Urogenital DAPning murakkab muammolari ko'p tarmoqli yondashuvni talab qiladi. Farmakologik davolash usullari, ayniqsa alfa-lipoy kislotasi va antixolinergik vositalar istiqbolli natijalar ko'rsatdi. Glikemiyaning nazorat qilish va vaznni boshqarishga qaratilgan hayot tarzi o'zgarishlari natijalarni yanada yaxshiladi. Jahon miqyosidagi taqqoslashlar tibbiy, jismoniy va psixologik strategiyalarni o'z ichiga olgan keng qamrovli parvarish zarurligini ta'kidlaydi.

Xulosa: Ushbu tadqiqot urogenital DAPning og'ir yukini ko'rsatadi va ko'p qirrali davolash yondashuvining samaradorligini isbotlaydi. Erta tashxis, farmakologik terapiya va hayot tarzi o'zgarishlari bemorlar ahvolini sezilarli darajada yaxshiladi. Qondirilmagan klinik ehtiyojlarni qondirish va hayot sifatini oshirish uchun ilg'or davolash usullarini yanada chuqurroq o'rganish muhim ahamiyatga ega.

#### References:

1. Karabaev Jasurbek Mavlyanjanovich. (2025). CURRENT CHALLENGES AND ADVANCES IN PEDIATRIC TRAUMATOLOGY. *International Multidisciplinary Journal for Research & Development*, 12(05), 157–160. Retrieved from <https://www.ijmrd.in/index.php/imjrd/article/view/3051>
2. Meliboev, R. A., & Eminov, R. I. (2025). EXPLORING METHODS TO IMPROVE THE TREATMENT OF COMPLICATIONS ARISING FROM ENDOUROLOGICAL OPERATIONS FOR URINARY STONE DISEASE (LITERATURE REVIEW). *mortality*, 4, 13.
3. Qoraboyev Jasurbek Mavlonjon O'G'Li, & Raximova Ruxshona Shavkat Qizi (2024). KATTALARDAGI OG'IR MIYA SHIKASTLANISHI. *Eurasian Journal of Medical and Natural Sciences*, 4 (2), 156-162. doi: 10.5281/zenodo.10776140
4. Tashmamatova, D. K. (2025). UNDERSTANDING AND MANAGING CONSTIPATION IN CHILDREN AGED 0-3: CAUSES, DIAGNOSIS, AND TREATMENT STRATEGIES. *ORIENTAL JOURNAL OF MEDICINE AND NATURAL SCIENCES*, 2(1), 4-12.
5. Ёкубов, Д., & Мазалова, А. (2024). On differential diagnostics of spinal cord pathology of organic and functional genesis. *Актуальные вопросы фундаментальной медицины: сегодня и в будущем*, 1(1), 36-36.
6. Корабоев, Ж. (2024). ПАТОЛОГИЧЕСКИЕ ПЕРЕЛОМЫ КОСТЕЙ. В МЕЖДУНАРОДНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ АКАДЕМИЧЕСКИХ НАУК (Т. 3, Выпуск 7, сс. 32–35). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11632660>

7. Корабоев, Ж. (2024, June). ПАТОЛОГИЧЕСКИЕ ПЕРЕЛОМЫ КОСТЕЙ. In *Международная конференция академических наук* (Vol. 3, No. 6, pp. 32-35).
8. Ёкубов, Д. (2025). Роль анатомических и гормональных факторов в патогенезе варикоцеле у детей и методы его профилактики (обзор литературы). in *Library*, 1(1), 26-30.
9. Тўхтаев, Ж. Т., Ботиров, Н. Т., & Нишонов, Э. Х. (2023). Болдир-ошик бўғими шикастланишларини ташхислаш ва даволаш. *Zamonaviy tibbiyot jurnali (Журнал современной медицины)*, 1(1), 27-39.
10. Xamedxuja o'g'li, N. E. IMPROVEMENT OF TREATMENT METHODS FOR CALF-ASIK JOINT INJURIES.
11. Ravshan o'g'li, K. S., & Mavlonjon o'g'li, Q. J. (2024). Review Of The Use Of Tomosynthesis For The Diagnosis Of Injuries And Diseases Of The Musculoskeletal System. *Frontiers in Health Informatics*, 13(6).